

Dones vençudes

MARTA SALICRÚ

ASSAIG

Isabel Olesti, *Dones del 36. Nou dones i una guerra.* EDICIONS 62. Barcelona, 2005.

Mentre uns parlen de desenterrar innecessàriament velles ferides de guerra, sembla que la reivindicació perquè es faci justícia amb els fets relacionats amb la Guerra Civil, la famosa recuperació de la memòria històrica, va agafant cada cop més pes. Un alçament militar contra un govern elegit democràticament va conduir a una guerra fratricida. Un cop proclamats vencedors, el bàndol dels sublevats va instaurar una dictadura repressora i criminal que va castigar els vençuts amb tortures físiques i psicològiques, i fins i tot assassinats. Tot i això, amb la mort del dictador, la classe política accepta fer *tabula rasa* i oblidar, pel bé del poble, els crims que s'hi han comès: és la tan admirada Transició espanyola cap a la democràcia. No es perdona, però s'oblida, i es tira endavant. I tant s'oblida, que encara ara hi ha qui protesta quan es retira una estàtua eqüestre en lloança del dictador, senyal que potser s'ha oblidat massa.

La història l'escriuen els homes i els vencedors. Aquesta és la premissa de què parteix Isabel Olesti en la seva contribució a aquesta necessària tasca de fer memòria i posar les coses al seu lloc. Una premissa que capgira per explicar-nos una història de la Guerra Civil –o nou de diferents– a partir del testimoni de nou dones del bàndol dels vençuts. La idea sorgeix d'una crònica que Olesti va publicar fa un parell

nes com elles van lluitar al front i a la rereguarda, van conservar i difondre les ideologies d'esquerres en la clandestinitat, van anar a la presó i van ser torturades, i van tirar soles les famílies endavant. Després de perdre la guerra i les llibertats i els drets aconseguits durant la República, aquestes dones sovint van ser apartades pels seus companys dels llocs de responsabilitat que havien ocupat en la seva absència, a més de ser omeses en els llibres d'història. Les dones del 36 pretenen, amb els seus testimonis, contribuir a corregir aquest greuge afegit.

Nou dones i una guerra és el recull d'aquests testimonis. Isabel Olesti assumeix el rol de notària i dona veu a les protagonistes, mantenint-se'n gairebé al marge. En les nou biografies que formen el llibre no

veus d'algú real en la mesura que són diferents l'una de l'altra. I això és alhora una virtut i un defecte, perquè si bé és interessant com a recurs narratiu i d'expressió, el resultat és que se'n ressent la forma.

Olesti adverteix per boca seva i amb paraules de Lacan que "la veritat sempre té una estructura de ficció", com si volgués justificar l'aproximació dels fets que fa en aquest *Nou dones i una guerra*, una aproximació no històrica i objectiva, sinó subjectiva i novel·lada. Tot i l'advertència, però, el que es troba el lector és que alguns testimonis estan poc novel·lats, que potser els aniria bé una mica de *ficcionalització* extra. Són testimonis orals tot i trobar-se per escrit. I això es tradueix en un registre una mica feixuc per ser llegit, poc tratat

MARIA SALVO ENTRE D'ALTRES PRESES POLÍTQUES A SEGÒVIA EL 1955

hi ha gaire lloc per al traç de l'autora. La veu es la de Conxa Pérez, Trinidad Gallego, Carme Casas, Emèrita Arbonés, Manola Rodríguez, Enriqueta Gallinat, Victòria Santamaria, Maria Salvo i Josefina Piquet. Veus que se senten individualitzades, que es fan sentir a través de les pàgines com les

i amb la frase simple com a estructura habitual. Només en el cas de Manola Rodríguez l'oralitat cedeix clarament davant la literatura. Potser pel fet que, com ens diu Olesti, la Manola "no es gaire xerraire", cosa que de haver obligat l'autora a intervenir una mica més en el seu testimoni.

JOSEFINA PIQUET VESTIDA DE MILICIANA EL 1936

La segona càrrega que arrossegueu les biografies és la manca de síntesi en la selecció dels fets. Sense treure valor a l'esforç que representa explicar una vida en trenta pàgines, i encara més vides com aquestes, la descripció detallada de certes anècdotes secundàries alenteix la lectura. Certs aspectes menors de la vida d'aquestes dones són també inclosos a les biografies, com ara relacions sentimentals breus que semblen poc importants en les seves vides i fets que no semblen aportar res a la narració. Aquestes anècdotes, explicades de manera breu i sovint en paràgrafs independents, contribueixen a la sensació de manca de cohesió que transmeten de vegades les biografies. I per evitar-ho n'hi hauria prou de separar el gra de la palla.

El problema de *Nou dones i una guerra* és que el fons s'imposa a la forma. Isabel Olesti té clar que la seva intenció a l'hora d'escriure el llibre és transmetre les vivències d'aquestes dones. I que el seu valor radica en el seu interès històric. La resta no importa, o importa molt poc, perquè el testimoni d'aquestes dones –dones que es van passar mitja vida a la presó o esperant que en sortís el seu home, que van viure els Fets de Maig i donen la rèplica a l'Orwell d'*Homenatge a Catalunya*, que van travessar la frontera cap a l'exili i que van formar part de la resistència durant la dictadura–, el testimoni d'aquestes Dones del 36 és valuósíssim. Ara, en el context actual de recuperació de la memòria històrica, i sempre més perquè no es torni a oblidar.

L'amor en temps d'Alzheimer

ANNA TOMÀS

NARRATIVA

Marta Alòs, *El dia que vaig oblidar el meu nom.* PAGÈS EDITORS. Lleida, 2005.

El dia que vaig oblidar el meu nom és, per damunt de tot, una història d'amor que es veu malbaratada pel terrible Alzheimer. Alternant capítols narrats en primera persona per la malalta i el seu marit, Marta Alòs (1960), regidora de l'Ajuntament de Llei-

da, articulista del diari *Segre* i autora de novel·les com ara *Els ulls de l'ametller* i *L'ombra de la forca*, ens demostra com és de difícil encarar aquesta malaltia, tant per al qui la pateix –que veu com de mica en mica va perdent el control fins que arriba un dia en què, fins i tot, oblidat el seu propi nom– com per al company sentimental: "Però, que et penses que jo no n'estic, també, d'esgotat? Mira'm, tinc el cos i el cor baldat de tant patir per tu i sento cada dia que passa, a cada minut i a cada segon, un

buit immens que m'ofega fins al punt que he d'obrir les finestres i el balcó de la nostra casa per poder respirar. Tinc por, amor meu, t'ho confesso, sense embuts. Tinc por de la mort. De la teva mort. I encara tinc una por més gran, la de quedar-me sol".

Sincera i punyent, la novel·la no és només un retrat de l'evolució d'una malaltia en el cos d'una dona, sinó també un entramat de passions, d'amors i de desamors, ambientat a Barcelona i a París. Com moltes altres dones, abans de

caure malalta, la protagonista sent el pas dels anys en la pròpia pell i busca una aventura per sentir que encara és desitjable. D'altra banda, ell sempre ha estat idolatrat per una dona que ara, sota el pretext de ser companya de feina de la seva muller, se li plantarà a casa cada dos per tres. És cert que la novel·la sedueix pel desig de saber cap on evolucionaran els sentiments dels quatre personatges, però, un cop conclòs el llibre, el lector el recordarà especialment per la mestria amb la qual ha estat narrat un viatge regressiu com el que comporta patir d'Alzheimer.

El problema és que el fons s'imposa a la forma

d'anys al diari *El País* sobre l'associació Dones del 36, un col·lectiu de dones que d'una manera o una altra van estar vinculades al bàndol de la República, i que van patir les represàlies del govern franquista. L'objectiu de *Dones del 36* és explicar que la guerra no la van fer només els homes. Do-